

ДИМЧО ДЕБЕЛЯНОВ - „СПИ ГРАДЪТ“

(анализ)

И в настоящето, и в миналото еднакво тъжен и скръбен е Дебелянов. Той е винаги сам с болката на лиричните си преживявания. Безлюдни са пространствата на душата. Поетът е пленник на своята самота и в прискърбието на лиричните изповеди на стихотворението „Спи градът“:

*Спи градът в безшумните тъми.
На нощта неверна верен син,
бродя аз бездомен и самин -
а дъждът, ръми, ръми, ръми...*

Усещането за неприютност и тъмни хоризонти е изразено със символния мрак на нощта. Всичко е притихнало. В художественото пространство властва тъгата. Тя е „безшумна“. Безмълвно обгръща с тъмен покой човешкото съзнание. Изпълва го с неверие, отнема всеки порив на мисълта и всяко желание за полет. Изход няма от тъмния мрак на пустота и безнадеждност, обхванали душата. Вътрешната притихна-лост на поетичните усети, докоснати от болезнена самота, засилва усещането за тъга, която се лее като плач в нощта. Нейната скръб е озвучена чрез стъпките на поета, бродещ бездомен сред „безшумните тъми“ на града. Човешкото щастие е недосънувана мечта на скърбящата душа. Болка пронизва художественото пространство, тя обгръща на „нощта неверна“ „верен син“, а „дъждът, ръми, ръми, ръми...“ Музикалността на стиха изплаква скръбното настроение в душата на поета. Постоянно присъстващият черен цвят, символен знак на болката, е богато нюансиран. За „тъмната“ скръб говорят ръмвящият дъжд в нощта и отекналият звук от самотни стъпки в мрака. Скръбното уединение на душата е нарушено от нов прилив на тъга. Тя има свой звук, свой глас, който „вика“ и „кънти“ от самота сред притихналите тъмни сенки на нощта. В тях символно е притаен далечен спомен за преживяно скръбно чувство. То идва от миналото, „лее“ се безспир и нощта става още по-тъмна и неприютна:

*Трепнали край черните стени,
стъпките размерено кънтят
и след мен невидими вървят
жалби за преминалите дни.*

Броди поетът край „черните стени“ на неуютни спомени, навестили душата. И отново чути „жалби за преминалите дни“ сгъстяват мрака на скръбните настроения.

Художественото пространство „натежава“ от самота и в нейната дълбока, тревожеща съзнанието тишина още по-отчетливо „кънтят“ стъпките на миналото. То оживява като „писък“ в нощта. Вика болката на преминалите в жалби дни. Образът на тъгата е съкровен и мил, почувстван е като любовно преживяване, наскърбило с тиха печал още повече спомнилата миналото си душа:

Образът на милото дете,

*нявга озарило моя праг,
в спомени възкръсва - чист и драг -
и скръбта расте, расте, расте...*

Емоционалният контраст между озарения от спомен „мил и драг“ образ на преживяно щастие и безкрайната тъга, която „расте, расте“, създава реалното усещане за потисната, неизплакана скръб.

Тя „озарява“ с минорно настроение спомена. Нежният лиризм на съкровено щастие, притаено в дълбините на самотната душа, припламва за миг с непознат блясък в общата емоционална гама на елегичното настроение, за да угасне сред тъгата на възкръсналия спомен. Той е болезнен с изплувалия от паметта образ на мимолетната радост. За Дебелянов всеки миг на щастие е по детски чист, искрен и красив. Уподобена на любовна ласка, милваща душата, радостта е одухотворена. Приема образа на „дете - с пробуден жар“. Тя - любовта-щастие - идва с „пламенна усмивка на уста“:

*Тя дойде - дете - с пробуден жар,
с пламенна усмивка на уста,
но възжаждал вечна красота,
аз отвъргнах тленния ѝ дар.*

Срещата с радостта на нечакано щастие е мигновение, пробудило неутолима жажда за красив и пълнокръвен живот, в който хармонично съжителстват минало и настояще, спомен и мечта. Но мимолетна е радостта и вечна - болката в душата. Тленни са духовните дарове на възкръсналия спомен. Щастието е трагична, несбъдната среща с радостта. Емоционалното озарение на душата угасва и тя „обръща“ гръб на бляна и мечтата. Изплувалият спомен потъва в мрака на стелещата се безкрай тъга:

*Миналото - ах, остана то
тъмен край от скърби заледен
и оттам отправя тя към мен
своя скръбен вик: защо, защо?*

Мечтата за щастие е „тъмен край от скърби заледен“. Остава завинаги в миналото сред мрака на угасналите надежди. Оттам се чува нейният „скръбен вик“, който заглъхва сред „безшумните тъми“ на безмълвно чезнещата в тъга, ограбена от радостите на живота душа. Спомените за скръбно преживени дни отекват в мрака на нощта. Смисълът на живота остава неоткрит. Скръбта расте, болката разкъсва душата на поета, а дъждът непрестанно ръми като вечна печал и неизплакана мъка в стихотворението „Спи градът“:

*Спи градът в безшумните тъми.
На нощта неверна верен син,
бродя аз - бездомен и самин,
а дъждът ръми, ръми, ръми...*